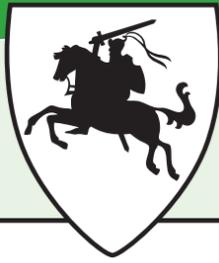

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Na, nevarykime Dievo į medį: Lietuvoje gyventi labai gera

Tai ne mano žodžiai - taip sako viena žinomiausių Lietuvoje klimatologų, meteorologė, meteorologijos mokslo populiarioja fizinių mokslų daktarė Audronė Galvonaite. Anot jos, nors ir susijaukė metų laikai, nors žiemai atėjus sinoptikus baigiame užkankinti klausimu: „Ar lietuviškos Kalėdos bus baltos?“, Lietuvoje gyventi dar labai saugu ir gera.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

- Geofizikai teigia, kad klimato kaita žemėje yra natūralus procesas, vykstantis dėl žemės persivertimo iš vieno ašigalio į kitą. Prieš milijonus metų Šiaurės ašigalis buvo atsigręžęs į saulę, o Pietų ašigalį kausė ledynai. Argi žemė paspartino persivertimo tempą ir dėl to regimai paspartėjo klimato pokyčiai? Kas vyksta? - klausėme Audronės GALVONAITĖS.

- Klimato kaita - natūralus procesas ir jis vyksta, bet žmogus per savo gyvenimą neturėtų matyti tos kaitos. Permainos vyksta per šimtus tūkstančių metų. Žmogus per trumpai gyvena, kad galėtų pamatyti tą procesą. Dabar jau nebe. Nuo praeito amžiaus septintojo dešimtmečio mes labai akivaizdžiai stebime klimato pokyčius, ir ne per vieną žmogaus gyvenimą, o per kelias dešimtis metų. Didžiuliai pokyčiai vyksta visame pasaulyje. Matome vidutinės metinės temperatūros labai staigų augimą, o visa tai susiję su nepaprastai daug taršos šaltinių, kurie dergia atmosferą. Į atmosferą patenka labai daug anglies dvideginio, o pastaruojų metu ir metano, atsirandančio dėl amžinojo išalo, esančio šalia Arkties vandenyno, spartaus tirpimo. Atsiveria erdmės, per kurias iš gilumos veržiasi natūralus metanas, o jis dar pavojingesnis už anglies dvideginį ir dar labiau spartina klimato šilimą. Su klimato kaita atsiranda dar viena problema: tirpsta sausumos - Grenlandijos, Islandijos, kalnų - ledynai. Dėl to kyla vandens lygis vandenynuose. Nemokime ranka sakdami, kad tai vyksta toli nuo mūsų. Nepamirškime, kad Lietuva taip pat turi jūrą. Pakilus vandens lygiui, galime prarasti Neringą, vanduo gali užpilti Klaipėdą. Maža kas gali nutikti.

- Kas dėl to kaltas? Kaip gelbėti žemę, kurios dalis yra mūsų gimtinė?

- Gelbėti žemę dabar jau per vėlu. Dabar galime procesą tik pristabdyti. Kas kaltas? Kaltas yra žmogus, jo sukurtos technologijos, transportas, pramonė, energetika, labai didelis iškastinio kuro naudojimas. Visa tai didina vadinamąjį šiltnamio efektą. Kaip su tuo kovoti? Vienintelis būdas - mažinti anglies dvideginio gaminių ir išmetimą į

► **METŲ LAIKAI.** Galime džiaugtis, kad turime ir tikrą rudenį, tikrą žiemą, tikrą pavasarį ir vasarą. Kiti gi turi cunamius, tornadus, žemės drebėjimus, musonus, potvynius, nuošliaužas

► **Tai, kas mums svetima, kas mus gožia, mums gresia, reikia rauti, vyti kuo toliau. Geruoju mūsų žemių jie nepalieka**

Audronė GALVONAITĖ
Klimatologė

atmosferą. Daugiau reikia kurti atsinaujinančios energijos šaltinių ir mažinti nežabotą vartojimą. Mūsų laikas tapo vartojimo epocha. Perkame - metame, perkame - metame, skubame, lekiamo. Reikėtų mažiau važinėti automobiliais po vieną, daugiau naudotis viešuoju transportu. Pagalvokime, kiek dūmydami automobilių spūstyse valandas sudeginame kuro, kiek užteršiame atmosferą. Didelę reikšmę turi naujų technologijų kūrimas, gyventojų švietimas. Bandoma ginčytis: ką mes, tokie maži, galime užteršti, žmogus - mažas, kiek iš jo tos taršos. Nieko panašaus. Naudodami rankinę žoliapjovę vietoj elektrinės, anglies dvideginio išmetimo emisiją per metus galime sumažinti 40 kilogramų. Pirkdami produktus antrą kartą naudoti skirtomis pakuo-

tėmis - 110 kilogramų, prausdamiesi dušuose - 150 litrų karšto vandens. Naudodami saulės sistemas vandeniui pašildyti, galime išsaugoti 360 kilogramų anglies dvideginio, rūšiuodami buitines atliekas, popierių, kartoną, stiklą - 400 kilogramų. Tik dvi dienas per savaitę iš automobilio persėdę į viešąjį transportą, ant dviračio ar tiesiog paėjėdami pėsčiomis, sutausosime 750 kilogramų anglies dvideginio, atitinkamai įrengę namus, izoliavę gyvenamųjų būstų sienas, perdangas nuo karščio ar nuo šalčio - 2000 kilogramų. Medžiai prie namų anglies dvideginio sutaupo 2500 kilogramų. Ir tai - kalbant apie vieną šeimą ir tik vienus metus. Tad paskaičiuokime, kiek gali vienas žmogus sumažinti taršą. Pasaulyje gyvena daugiau kaip 7 milijardai gyventojų. Įsivaizduokime, koks tai taršos mažinimo rezervas, kurio neišnaudojame ir tuo nusikalstame gamtai.

- **Skaiciai įspūdingi, bet pasaulio mastu Lietuva tėra mažas taškelis...**

- Lietuva ir kiekvienas jos gyventojas nėra mažas taškelis. Kiekvienas žmogus atitinkamai elgdamasis gali sumažinti šiltnamio efektą. Tas vienas taškelis, padauginus iš 7 milijardų, įsivaizduojate, ką gali. Lietuva ne tokia ir maža. Labai daug gamyklų, veikusių sovietmečiu, uždaryta, tad atrodome gan pažangūs, esame prie pirmaujančių, bet džiaugtis, kad pakeisime pasaulį, negalime. Gyvename po vienu stogu su visa planeta. Jeigu mes vieni darysime gerai, o kiti nieko nedarys, klimatas vis tiek šiltės. Apskaičiuota, kad jeigu šiuo metu nutrauktume anglies dvideginio išmetimą į atmosferą, klimatas iš inercijos dar šiltų 100 metų. Nieko nedarymas nuves prie labai liūdnų pasekmių. Bus nebenatūralūs metų laikai. Jau dabar yra. 2008 metų žiema per 200 metų

stebėjimo laiką buvo pirma, kai neiškrito nė trupučio sniego. Amerikos mokslininkai prognozuoja labai šiltą ir šią žiemą. Kai prasidės škvailai, raus medžius, vis dažniau kartosis sausros, pradėti kalbėtis bus beviltiška. Nebegalima atidėlioti susitarimų dėl šiltnamio dujų išmetimo į atmosferą mažinimo. Nuo temperatūrų skirtumo orai ekstremalėja. Kur tai matyta, kad Lietuvoje stigtų vandens? Šiomet taip nutiko. Užsitęsęs sausras, žmonės pritrūko šulinuose vandens, nuseko upės. Kai kuriuose rajonuose, kaip Sacharoje, gyventojai, norėdami išsivirti valgyti, turėjo pirkti geriamąjį vandenį. Ribiniai reiškiniai kartosis - karščio bangas keis staigus atšalimas, vėjai, uraganai, ligos, mašalų antplūdžiai. Nenoriu gąsdinti, bet tai vyks, jei nieko nekeisime. Nenusiteikime liūdnai, gyvenkime optimistiškai ir tikėkimės, kad pasaulis susipras, žmonės supras.

- **Šią savaitę Paryžiuje vykstančioje Jungtinių Tautų klimato kaitos konferencijoje pasaulio lyderiai tariasi, kaip mažinti šiltnamio efektą sukeliančią dujų emisiją bei suvaldyti klimato kaitą. Kalbama jau seniai, kad tuos procesus reikia valdyti. Ar daug kas pasikeitė?**

- Kol kas sunkiai skinasi kelią tas pagerėjimas. Mane džiugina, kad Amerika pagaliau atsibudo po praėjusių metų pamokų. Visus praėjusius metus Ameriką klimato vyksmai padalijo į dvi dalis. Viena pusė degė ir virė, o kitoje - pylė smarkiausios liūtys, žiemą - tiesiog sniego lavinos užvertė. Gaila, kalbėjimas ir lieka kalbėjimu, jau 21-asis suvažiavimas vyksta. Tik pagalvokit, kad susitarti reikia ne mažiau kaip 190 šalių lyderiams. Dviese kartais susitarti nepavyksta, o ten, kur susideda pinigai, politika, ambicijos ir dar daug kas, dar sunkiau.

- Jeigu lyderiai taip pat tarsi dėl taršos mažinimo, kaip sprendžia migrantų iš Azijos ir Afrikos invaziją, drįsčiau sakyti, kad kalbėtis teks dar 21 metus. Jeigu nepavyks susikalbėti, kas tada?

- Jeigu nesusitarsime, išaugs vidutinė metinė temperatūra, sudeginsime savo planetą ir išnyksime kaip dinosaurai. Lietuva taps Sachara, o Sachara iš viso bus sunaikinta. Jeigu pasaulyje keturiais laipsniais pakils vidutinė metinė temperatūra, nebeturėsime nei geriamojo vandens, nei maisto. Dėl migrantų taip pat matau daug nesuskalbėjimo. Bet tai ne blogiausia, dar galime tikėtis kažką pataisyti, viskas priklauso nuo politikų valios. Dabar turime dvi migrantų rūšis: vieni bėga nuo karinių konfliktų, kiti - dėl skurdo ir tingėjimo dirbti, bet kai plūstelės trečia migrantų banga - klimato migrantai, nieko nebegalėsime padaryti. Žmonės nebeturės geriamojo vandens, maisto ir ims plūsti į tas šalis, kur dar vandens šiek tiek likę, dar šis tas užauga, įsivaizduokime, kas bus tada. Tada tai jau bus problema. Jie plūs visais keliais, ateis taip pat ir pas mus. Ne tik žmonės, bet ir gyvūnai - paukščiai, ropliai, kenkėjai. Ar didelis džiaugsmas, kad pas mus atskrido kormoranai? Matome, ką jie daro Neringai. Į Baltiją jau atplaukia kardžuvių, silkinių ryklių, atkeliauja naujų krabų rūšių, šiaurinėje Baltijoje pasirodė pavojingų medūzų. Galų gale, pasižiūrėkime, kaip mūsų biologinę įvairovę keičia iš Šiaurės Amerikos palyginti neseniai atėjęs uosialapis klevas. Įvežtas ne tyčia, o tapo didžiule piktžole, gožiančia pakrančių augalus ir naikinančia biologinę įvairovę. Arba raukšlėtalapis erškėtis, rūšis kilusi iš Rytų Azijos. Norint sustabdyti eroziją pasodintas pajūrio kopose, pakelėse, karjeruose, šis erškėtis dabar ten gožia vietinius augalus. Visokie amalai atsikrausto, vietinius krūmus tinklais aparasto, kol juos sunaikina. Tai tik dalis gamtos migrantų, kurie mus pasiekia dėl klimato atšilimo. Jeigu jau gyvatės pradeda atšliaužti į Gedimino pilį, tai kas čia dabar darosi? Tai, kas mums svetima, kas mus gožia, mums gresia, kuo nepasitikime, reikia rauti, neįsileisti, vyti kuo toliau. Geruoju mūsų žemių jie nepalieka.

- **Kokiame pasaulio kampe lyje gyventi dabar saugu? Neįmanoma nebėra tokios vietos pasaulyje?**

- Yra. Kol kas pas mus Lietuvoje dar gyventi labai gera. Bet jeigu nesusrūpinsime ir būsime visą laiką nepatenkinti, jausimės vargšai, bėgsime iš savo namų, ieškodami didesnio uždarbio, ir pas mus bus blogai. Lietuviams būdingas bruožas būti kuo nors nepatenkintiems. Nors ir vyksta klimato kaita, Lietuvoje dar nėra tokios tragedijos, dar turime geriamojo vandens iki soties. Vandens trūksta Afrikoje - pusdykumėse, dykumose. Jo trūksta kai kuriose salose. Pietų Amerikoje yra vietų, kur per metus neiškrenta nė lašo kritulių. Kai tokių vietų daugės, sulauksime nekviesčių svečių. Kas nutiks? Jeigu į mūsų namus suplūs svetimi, turėsite pasidalinti arba patys pasitraukti.

Duokite žmogų - rasime jam ir pažymą?

Visai neseniai dar buvo tikima, kad svarbiausia šalies institucija - S.Daukanto aikštė - gali išversti iš koto ką tik panorėjusi. Konservatorių valdymo laikais kažkokiomis pažymomis remiantis Ministrų kabinetas buvo įvertintas „bent jau neviagia“. To pakako, kad liktų dirbti. Dabartinė koalicija buvo priversta paleisti visus viceministrus pranešus apie jų „juodąjį sąrašą“. Dabar pamosikavus „slaptąja pažyma“ dėl Juliaus Sabatausko nieko nenutiko. Tikros ar dirbtinės prezidentūros pažymos?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINI-MO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras prof. Bronislovas GENZELIS, signataras, buvęs Valstybės saugumo departamento vadovas Mečys LAURINKUS, signataras, pirmasis pasiuntinys Tarybų Sąjungoje, po to Rusijoje Egdijus BIČKAUSKAS ir spec. tarnybose dirbęs Seimo narys Povilas URBŠYS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Ar dar negrįžo stalinizmo laikai? Būdami Sąjūdyje, norėjome gyventi demokratinėje parlamentinėje respublikoje. Bet pastarųjų savaitių įvykiai verčia suabejoti, ar demokratija iš tikrųjų yra.

B.GENZELIS: Domėjausi tarybine ir stalinine konstitucija. Tai stalininė konstitucija buvo pakankamai demokratinė - ten ir partijų laisvė, ir susirinkimų laisvė. Bet buvo kiti įstatymo lydimieji teisės aktai. Jeigu kas bandytų naudotis ta konstitucija, tai jam būtų pritaikomi straipsniai už antitarybinę veiklą.

L.Brežnevo konstitucija jau išbraukė tuos straipsnius. Formaliai vertinant, ji yra mažiau demokratinė negu J.Stalino.

Dėl mūsų Konstitucijos. Kiek jos projektų buvo, visose derinimo grupėse esu dalyvavęs, ir kai buvo galutinis balsavimas, aš balsavau. Dėl to buvau tikras, kad mūsų Konstitucija yra pakankamai demokratinė. Ir aš šito neat-sisakau, kad mūsų Konstitucija yra demokratinė.

Bet procesas pas mus vyksta kaip stalininiais laikais - Konstitucija sau, o veiksmai sau. Dar daugiau. L.Brežnevo laikais KGB parašydavo raščiuoką arba paskambindavo dėl kokio nors veikėjo, ir tam veikėjui būdavo uždaryti visi keliai. Ir visi žinojo, kad tai KGB darbas.

Dabar pas mus paskambina nežinia kas, ir mes net negalime rasti, ar tai STT, ar VSD, ar prokura-tūra, ar dar kas. Jokie įkalčiai nepateikiami, bet pasakoma, kad asmuo yra nepatikimas.

Dėl ko nepatikimas, net stalinizmo laikais buvo įvardijama. O dabar neįvardijama, dėl ko nepatikimas.

Dabar keli Seimo nariai buvo įvardyti kaip nepatikimi, neva jie iš skiriamos prokurorės reikalavo kyšio. Paskui, kiek žinau, Vyriausybė paprašė pažymų. Ir visos institucijos kategoriškai atsakė tas pažymas pateikti. Nes jos neturi jokios kompetituojačios medžiagos apie šituos Seimo na-

Iš esmės naudojamasi anoni-mais. Aš anksčiau įtariau, kad tų anonimų Lietuvoje vis daugėja. Mi-nisterijos yra užverstos anonimi-niais raštais tiek dėl savo vadovų, tiek dėl atskirų padalinių vadovų, dėl atskirų žmonių, politikų. Bet į juos galima nekreipti dėmesio. Pa-sirodo, kreipia. Ir į anonimus, ir į gandus, ir į paskalas, ir į ką tik nori.

Žiniasklaidoje sudaromas vaiz-das, tarsi čia viską daro specialio-sios tarnybos. O pasirodo, kad klesti anonimas. Jis turi poveikį ir politikams, ir institucijų vadovams. Pilna tų raštų raštelių.

Kiek žinau, anonimiškumas bu-vo išvesėjęs sovietmečiu. Netgi partiniuose susirinkimuose anoni-mų pagrindu buvo svarstomi asme-nys. Niekas neįsivardindavo, kas ką rašo. Dabar vėl tai klesti.

Dar galvoju, gal iš tikrųjų yra tokie nurodymai - rinkti kompro-matą. Nei tų nurodymų yra, nei tarnybos tai daro.

E.BIČKAUSKAS: Norėčiau replikuoti dėl G.Husako ir Rusijos interesų. Mes darome, man atrodo, didelę klaidą: ne Rusijos interesai tai buvo, tai buvo Tarybų Sąjungos interesai.

Rusijos užsienio politika skiri-riasi nuo Tarybų Sąjungos - nėra pačios tos pasaulinės revoliucijos ideologijos. Mes galime kalbėti apie Rusijos imperijos atgimimą propagandą vykdė suderinęs tai su KGB, kad čekai jį priimtų kaip sa-vą žmogų, mat jis labai antirusiš-kas, antitarybinis. Jeigu kas labiau-siai prieš rusus rėkia, dar nereiš-kia, kad yra antirusas.

Gediminas JAKAVONIS Žalgirietis

Teisingai kėlė klausimą kai kurie Seimo nariai: tokiu atveju gal-būt reikėtų abejoti ir kitais presi-dentūros sprendimais. Pateikiama, kad prezidentūra ar kitos institu-cijos disponuoja kur kas didesne ir platesne informacija ir dėl to pri-ėmė tokį sprendimą. Drįstu abejoj-ti, ar jie iš tikrųjų disponuoja ta informacija, ar iš tikrųjų pagal tą turimą informaciją daromi teisingi sprendimai.

Nenorėčiau čia nei sureikš-minti, nei perkelti savo problemų kitiems. Yra mano prašymas proku-ratūroje parodyti atitinkamą doku-mentą, ar teisingos padarytos išva-dos, bet jo man niekaip neparodo.

Iš esmės tu būk malonus, tu-rėk, ką tau pateikė, bet galimybės patikrinti ar sužinoti, ar ta insti-tucija padarė teisingą sprendimą, nėra. Galų gale visa tai atsiliepia bendram valstybės gyvenimui.

Turėtų egzistuoti atsakomybė ir turėtų būti tam tikri vidiniai stab-džiai. Jeigu vidinių stabdžių nėra ir žmonia, kad politinėje kovoje, sie-kiant savo tikslo, galima panaudo-ti bet kokias priemones, tai labai apgailėtina. Kaip žinoma, presiden-tas Etikos komisijai neperduosi ir neišnagrinėsi.

G.JAKAVONIS: Valstybės vadovė pasikvietusi sako: tu ten buvai nuvažiavęs, aš ži-

Dabar pamosikavus „slaptąja pažyma“ dėl Juliaus Sabatausko nieko nenutiko

Deja, aš iš viso abejoju, ar buvo tokių skambučių užregistruota tame žurnale, apie kurį kalba D.Ulbinaitė.

Tokiais anonimiais praneši-mais, manyčiau, šeimos santykių negalima spręsti. O čia sprendžia-mi valstybiniai klausimai.

▶ Pastarųjų savaitių įvykiai verčia suabejoti, ar demokratija iš tikrųjų yra

Gediminas JAKAVONIS Žalgirietis

Teisingai kėlė klausimą kai kurie Seimo nariai: tokiu atveju gal-būt reikėtų abejoti ir kitais presi-dentūros sprendimais. Pateikiama, kad prezidentūra ar kitos institu-cijos disponuoja kur kas didesne ir platesne informacija ir dėl to pri-ėmė tokį sprendimą. Drįstu abejoj-ti, ar jie iš tikrųjų disponuoja ta informacija, ar iš tikrųjų pagal tą turimą informaciją daromi teisingi sprendimai.

Nenorėčiau čia nei sureikš-minti, nei perkelti savo problemų kitiems. Yra mano prašymas proku-ratūroje parodyti atitinkamą doku-mentą, ar teisingos padarytos išva-dos, bet jo man niekaip neparodo.

Iš esmės tu būk malonus, tu-rėk, ką tau pateikė, bet galimybės patikrinti ar sužinoti, ar ta insti-tucija padarė teisingą sprendimą, nėra. Galų gale visa tai atsiliepia bendram valstybės gyvenimui.

Turėtų egzistuoti atsakomybė ir turėtų būti tam tikri vidiniai stab-džiai. Jeigu vidinių stabdžių nėra ir žmonia, kad politinėje kovoje, sie-kiant savo tikslo, galima panaudo-ti bet kokias priemones, tai labai apgailėtina. Kaip žinoma, presiden-tas Etikos komisijai neperduosi ir neišnagrinėsi.

G.JAKAVONIS: Valstybės vadovė pasikvietusi sako: tu ten buvai nuvažiavęs, aš ži-

nau, jūs ten tarėtės. Tai koks čia lygmuo?

E.BIČKAUSKAS: Kitados, kai buvau parlamente, užsiėmiau teisėsaugos klausimais. Ir man pradėdavo kaip kompromatą teikti informaciją apie kokį nors policijos pareigūną, kad jis susitikinėjo su kriminaliniais šūlais. Sakydavau, o kaip jam iš viso dirbti? Gerai, kad susitikinėjo, gerai, kad aiškinosi, kas jie per vieni, čia jo darbas. Ir šiuo atveju - susitiko, tai susitiko.

G.JAKAVONIS: Bet yra gąsdinimas „aš žinau, aš viską stebiu“.

E.BIČKAUSKAS: Man atrodo, šitą dalyką aš galiu vertinti kaip šantažą. Ir man labai gaila, kad šiuo šantažu užsiima ta institucija, kuri iš viso tokių dalykų privalo netoleruoti.

PURBŠYS: Informacijos pati-kimumo lygiai yra įvairūs. Kartais būdavo susiduriama su problema, kad yra pakankamai patikrintos in-formacijos apie asmenį, kuris gali būti susijęs su įvairiomis nusikals-tamomis grupuotėmis ar įsivėlęs į korupcines schemas. Bet teisiškai tai įrodyti yra sudėtinga. Galų gale ne visais atvejais gali tą dalyką le-galizuoti teisme. Iš tikrųjų tarny-boms kyla pagunda, kaip tą infor-maciją realizuoti.

Dabar atsirado išlyga: pagal Ko-rupcijos prevencijos įstatymą yra pateikiama viena informacija, pagal Žvalgybos įstatymą pateikiama ki-ta informacija.

Buvo kilęs skandalas dėl Seimo nario Vydo Gedvilo. Pagal Koru-pcijos prevencijos įstatymą vieną gavo atsakymą, kad viskas gerai. O prezidentė pagal Žvalgybos įstaty-mą gavo atsakymą, kad galbūt ne viskas gerai. Atsiranda dvį galimy-bės - gauti vieną ar kitą informaci-ją. Jeigu valdžioje esantys politikai manipuliuoja šita informacija, be abejo, ta informacija tampa įrankiu savo galioms įtvirtinti ir sudiro-ti su sau neįtikusiais asmenimis.

Pas mus pažymų kultūra jau gy-vuoja nuo Nepriklausomybės atkū-rimo. Manyčiau, vienaip ar kitaip,

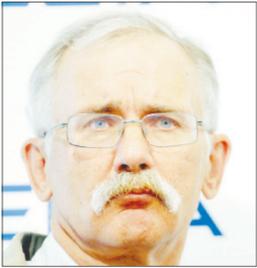
daug kas priklausė nuo vadovų, kaip jie tą informaciją vertina ir kaip panaudoja.

Šiandien prezidentei, kuri buvo išrinkta kaip žmonių prezidentė, iškilo dilema, kaip jai kompensuo-ti savo galias, kai ji neturi aiškių partijos valių. Jai beliko remtis re-presinių struktūrų valstybėmis, kad sustiprintų savo galias.

Prezidentė manė, kad taip ji ga-lės kovoti su išplitusia politine ko-rupcija, klanais ir t.t. Bet kas atsi-tiko? Kovodama su kitais klanais, ji pradėjo kurti savo klanus.

Jeigu pareigūnas dabar priklaus-o neliečiamųjų kastai, jis gali da-ryti, ką nori. Pavyzdys - Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos vado-vas Kęstutis Juvevičius, kurio re-putacija buvo sudvejojęs vidaus reikalų ministras Saulius Skverne-lis ir kuris atsiskakė tikrintis melo detektoriumi.

Prezidentė būtent FNTT vado-vo atžvilgiu neišreiškė jokio nepasi-tikėjimo. O kaip ji išreikš, jeigu bū-rent jis yra prezidentės politinio pa-sitikėjimo pareigūnas, kuris buvo paskirtas vietoj Vitalijaus Gailiaus?

Tokie dalykai rodo, kad kai žmogus įtiki savo teisingumu ir ne-klystamumu, jis pradeda tą pažymą naudoti, sakykime, ne visuomenės godymu, o nuodijimui.

Kai jau tarnybos nebeturi infor-macijos, ką iškrapštyti iš stalčių dugno, prezidentūra pradeda rašy-ti pažymas pati sau.

Į ką buvo orientuota sovietinė ideologija? Į darbo žmogų. Bet ko-kiomis priemonėmis tai buvo da-roma? Valdžios, valstybės galia bu-

Bet buvo didžiausia klaida, kad mes neatėmėme diplomo iš parti-nių mokyklų dėstytojų. Ir mano pa-tirtis labai karti. Partinių mokyklų dėstytojai buvo sargybiniai šuns.

Dabar žinau, kad partinėje mo-kykloje normalių žmonių nebuvo. Ir tai buvo būtent mūsų kaltė, kad tuo laiku neanuliuovome teisės dė-syti kitose aukštosiose mokyklose. Prispąjįstu, aš prisidėjau prie to. Dėl to ir grįžta stalinizmas, nes ten stalinizmas nebuvo išgyvendintas.

G.JAKAVONIS: Tarp specia-liųjų tarnybų turi būti ne kova, bet tam tikra įtampa. Kad vieni kitus šiek tiek pakontroliuotų. Rusijoje visada būdavo KGB, GRU. Amerikoje matome Centri-nę žvalgybos valdybą ir Federa-linį tyrimų biurą. Kodėl pas mus visi laikomi viename kumštyje?

M.LAURINKUS: Ne, nėra taip. Tam tikra konkurencija egzis-tuoja, egzistavo ir; manau, egzistuos. Kaip pirmasis atkurto Valsty-bės saugumo departamento vado-vas nuo pat pirmos dienos pradėjau domėtis, kaip rašomos pažymos. Kas ten turi būti parašyta, kas turi pasirašyti, kaip jos įforminamos. Tuo aš domėjausi NATO valstybių ir būsimos Europos Sąjungos vals-tybių žvalgybose.

Vienas iš mano klausimų buvo, kad man bent patartų, kaip rašomos pažymos. Ir tai mes pamažu per-prațome. Jokiū būdu tai nėra teisinis dokumentas. Žvalgybinė informaci-ja nėra teisinė, ji nenaudojama teis-me. Ji yra vadovui skirta.

Vadovui būtina žinoti ir būtina prirašyti, ar tai yra tikra, ar netikra, ar patikrinta, ar nepatikrinta. Yra gradacijos, ar tai patikima, ar ne-patikima. Tai turi būti aiškiai pasa-kyta.

Bronislovas GENZELIS Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Joks demokratinės valstybės vadovas nemojuoja pažyma rody-damas, kad būtent jos pagrindu ne-pasitikti ar negali skirti į vieną ar kitą poziciją. Tai daryti griežtai draudžiama. Tiesiog praktikoje to neegzistuoja.

Kodėl Lietuvoje tai pradėjo skambėti? Matyt, nuėjo iki stal-čiaus dugno, nieko nėra, o kažko reikia. Taip, matyt, pradėjo kilti į paviršių anonimai, paskalos, gan-dai, kurie tarsi sudaro antrą paży-mos sluoksnį.

Bet pas mus padarė taip, kad jeigu pasako, jog turime informa-ciją, žmogaus galvoje būna tiktai viena asociacija - arba VSD, arba STT. Daugiau nieko.

Tada žmonės skambina į STT, į VSD, ar jie davė tas pažymas, ar nedavė. Jie nieko negali atsakyti. Ir susidaro toks įspūdis, kad kaž-kas kažką dengia, kažkur kompro-matas renka. O visai netikėtai pa-aiškėjo, kad ta informacija ateina iš šalies. Ir ji nepatikrinta, galbūt skundas paprasčiausiai. Atsimenu, rušiniai turi vadinosi „telega“. Sa-kė, vėl parašė „ant tavęs telega“.

Bet pas mus padarė taip, kad jeigu pasako, jog turime informa-ciją, žmogaus galvoje būna tiktai viena asociacija - arba VSD, arba STT. Daugiau nieko.

Tada žmonės skambina į STT, į VSD, ar jie davė tas pažymas, ar nedavė. Jie nieko negali atsakyti. Ir susidaro toks įspūdis, kad kaž-kas kažką dengia, kažkur kompro-matas renka. O visai netikėtai pa-aiškėjo, kad ta informacija ateina iš šalies. Ir ji nepatikrinta, galbūt skundas paprasčiausiai. Atsimenu, rušiniai turi vadinosi „telega“. Sa-kė, vėl parašė „ant tavęs telega“.

G.JAKAVONIS: Dabar kal-bama apie iškilusį terorizmo pavojų. Apie daug ką sukau-piama informacijos. Reikia ją viešinti ar ne?

E.BIČKAUSKAS: Prisimenu Jaroslavo Hašeko „Šauniojo karei-vio Šveiko nuotykius“, kurie tinka visiems gyvenimo atvejams. Vie-nas iš epizodų buvo, kai Šveikas kažką prisidirbo, jį, rodos, leitenan-tykyloje normalių žmonių nebuvo. Ir tai buvo būtent mūsų kaltė, kad tuo laiku neanuliuovome teisės dė-syti kitose aukštosiose mokyklose. Prispąjįstu, aš prisidėjau prie to. Dėl to ir grįžta stalinizmas, nes ten stalinizmas nebuvo išgyvendintas.

▶ Tie, kurie įgyja valdžias, vadovaujasi tais pačiais sovietinės valdžios principais

Povilas URBŠYS Spec. tarnybose dirbęs Seimo narys

Kiekvienas vadovas turi žinoti, ar informacija patikima, ar tai tik gandai. Vadovas pagal savo lygmenį turi žinoti informaciją, bet jokiū būdu negali mosuotis tomis pažymomis.

Prezidentūra slapdomo lygį nu-kerpa žirkklėmis ir pasiūncia žurna-listams. Tegul bus ir ne valstybinės paslapties tas dokumentas, jeigu jau taip. Bet vis tiek jis įvardintas kaip valstybės paslaptis. Ir matome, ko-kią reikšmę įgyja tos pažymos.

Neseniai pasidomėjau, vienas iš tų oficialių pažymų autorių pa-prastai būna STT. Kalbu dabar apie dokumentus, kurie patikrinti, pa-vadinkime, valstybiniu lygmeniu, apie baudžiamąsias bylas.

Jeigu pasižiūrėtume bendrą prokuratūros lygmenį, tai per pas-tarųjų 6-8 metų laikotarpį į teismą pasiųstų ir išteisintų žmonių yra maždaug 3 proc. O STT bylose yra

▶ Dėl ko nepatikimas, net stalinizmo laikais buvo įvardijama. O dabar neįvardijama

Bronislovas GENZELIS Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

daugiau nei 10 proc. Aš kalbu apie tuos, kurie konkrečiai konstatavo, kad viskas įrodyta, viskas yra.

Noriu pasakyti, kad pažymos patikimumo lygis bet kurioo atve-ju yra šiek tiek žemesnis ar vado-vas turėtų šitai žinoti. Bent jau turėtų suprasti prieš jomis mo-suodamasis.

Nesutiksiu, kad mes sugrįžome ar grįžtame prie stalinizmo. Vaje, kaip mums dar toli.

G.JAKAVONIS: Bet tenden-cijos?

E.BIČKAUSKAS: Ačiū Die-u, kad šiuo aspektu mes esame Europos Sąjungoje ir niekas iš Eu-ropos valstybių mums to neleis pa-daryti. Mes nesugebėsime ten su-grįžti. Bet tokios tendencijos yra.

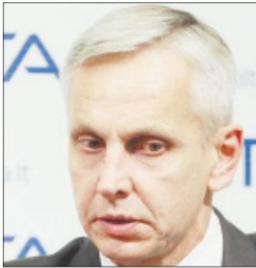
Mūsų prezidentė susikūrė ati-tinkamą komandą, ir ši žaidė pagal tas taisykles, kurios jai buvo su-kurtos. Mūsų prezidentė iš karto, dar pirmos kadencijos metu, paro-dė savo kryptį. Ji yra neklystanti, ji nedaro jokių klaidų.

Nelabai daug kam įstrigo, bet man iš karto įstrigo. Vos ne pirmo savo interviu metu iš prezidentūros prezidentė parodė savo priima-mąjį, kur pas ją atėję pareigūnai paprastai apsvierkia. Kalti jie ar nekalti, nesvarbu, bet jie apsvier-kia. Prezidentė parodė savo stilių.

Ir ji to stiliaus, deja, taip ir laikysis.

Dėl to, ko iki galo nepadarė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto vado-vas J.Sabatauskas, bandydamas išsi-aikšinti. Nenuleisikime šito. Jeigu jau nėra vidinių stabdžių, kuriuos turėtų turėti valstybės vadovas, bent šiek tiek pristabdykime tuos išorinius.

Nemanau, kad kas nors kardi-naliai pasikeiči. Prezidentei galbūt reikia įrodinėti, - nors nemanau,

kad reikia, - kad ji didesnė patrio-tė negu visi kiti, taip pat ir čia esantys. Reikia įrodinėti, nes tuoj atsirats tie, kurie sakys, kad dėl ži-nomų priežasčių ji yra per maža patriotė. Tragedijų baidių nebus, jeigu bus atitinkami stabdžiai.

G.JAKAVONIS: Ar jums ne-atrodo, kad jeigu ta istorija su D.Ulbinaitės nutekinta pažyma būtų deramai įvertinta, būtų atsiradusios bent kažkokios ribos ir tai būtų pristabdyta tam kar-tui? O dabar slėpiama, dengia-mas savas žmogus.

B.GENZELIS: Dėl D.Ulbinai-tės tai nežinau, čia paprasta mer-gužėlė, kuri nei teisė išmano, nei ką. Bet ji žino, kad yra tarnaitė ir tarnaitėi reikia įtkiti savo poniai. Ir ji elgiasi pagal šitą logiką.

Prezidentės atstovė gali reikš-ti kokias nors savo mintis ir paskui ji lieka savo poste, kai jai keliami įtarimai. Padorumas reikalauja jai pačiai atsistatydinti. Jeigu ji neat-sistatydina, galbūt ji nekalta, bet yra valstybės prestižas.

Manau, kad labai daug kas pri-klauso nuo Seimo. Čia yra proble-ma. Viena partija stengiasi „padėti kiaule“ kitai partijai. Jeigu Seimas būtų normalus, asmeninės intrigos būtų mestos į šalį, Seimas domė-tųsi tik valstybės reikalais, presi-dentė neišdrįstų taip elgtis.

G.JAKAVONIS: Ar žinote tokią valstybę, kur būtų toks parlamentas? Nebent Minske, Baltarusijoje visi pagal vieną.

B.GENZELIS: Nežinau, ne-galiu daryti platių išvadų. Sakyki-me, pusę metų buvau parlamentinėje stažuotėje Švedijoje. Yra proble-mos, apie kurias galima kalbėti, yra valstybinės problemos ir ne valstybinės problemos. O pas mus jeigu gali pakšti koją, tai ir kiša koją, nors ne valstybinės proble-mos, o asmeninės.

Pažįstu daug senesnių Vokietii-jos parlamentarų. Man aiškino, kad ten į parlamentą asmuo nepateks, jeigu jam buvo iškelti kokie nors įtarimai. Partija iš karto nuo tokio atsiribos. Nes jeigu partija tokį as-menį rema, ta partija žlugs per rin-kimius.

Pas mus gali kuo nori kaltinti partijos narius - partija neatsiribo-ja. Reikia, kad nebeliktų šitos kul-tūros. Čia nuo prezidento niekas nepriklauso.

Parengė Janina PELECKIENE

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.w.suzalgiuru.lt

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2015

2015 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos penktadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2015, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

RĖMĖJAI:

LIETUVOS POLICIJA

DRAUGAI:

Prelatas Jonas Grabys - kunigas, Panevėžio miesto tarybos pirmininkas

Tarp Panevėžio krašto kunigų vienas garsiausių buvo Jonas Grabys. Jis nugyveno neilgą, bet prasmingą ir pilną įvairių įvykių gyvenimą.

Gimė 1882 metų gegužės 6 dieną. Vaikystę praleido Lazdininkų kaime, Darbėnų parapijoje. Ta parapija buvo netoli Kretingos. Moksulus pradėjo Darbėnų pradžios mokykloje. Palangos progimnazijoje mokėsi 1890-1894 m. Vėliau mokulus tęsė Žemaičių kunigų seminarijoje 1900-1905 m. Toliau 1905-1908 m. studijavo Peterburgo dvasinėje akademijoje, o ją baigęs tapo puikų išsilavinimą turinčiu kunigu. 1906 m. kovo 18 dieną buvo išventintas subdjakonu, o kunigu - gruodžio 28 dieną. Baigęs Peterburgo dvasinę seminariją buvo paskirtas Švėkšnos vikaru. Juo buvo nuo 1908 metų gruodžio 20 dienos iki 1909 m. liepos 13-osios. Nuo 1908 metų rugpjūčio iki 1915-ųjų balandžio 22 dienos Liepojoje dirbo mokyklų kapelionu. 1915 metais buvo evakuotas su Liepojos gimnazija į Peterburgą, kur dirbo evakuotos gimnazijos kapelionu iki 1918 metų gegužės 9 dienos.

Kuriantis nepriklausomai Lietuvos valstybei grįžo į Lietuvą. 1918 metais birželio 7 dieną paskirtas „Saulės“ gimnazijos kapelionu Panevėžyje. Ši gimnazija buvo viena seniausių gimnazijų Lietuvoje. Jam dirbant atgauta buvusi pijorų bažnyčia. Carinės valdžios metais joje buvo stačiatikių cerkvė. Jos rektoriumi jis dirbo nuo 1918 m. gruodžio 2-osios iki 1919 m. spalio 31 dienos. Tada paskirtas Šv. Apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios kapelionu Panevėžyje. Juo išdirbo iki mirties. Kartu paskirtas ir Panevėžio dekanu. Nuo dekanu pareigų atleistas 1923 metų kovo 23 dieną sušlubavus sveikatai. Tuo metu jis išvyko gydytis į Latviją. Nuo 1920 metų vasario 12-osios iki 1927 metų

rugpjūčio 1 dienos dirbo Panevėžio mokytojų seminarijos kapelionu. Buvo paskirtas ir Panevėžio mokytojų seminarijos vicedirektoriumi. Darbavosi ir Panevėžio gimnazijoje tikybos mokytoju.

Plačiai dalyvavo ir visuomeniniame gyvenime. 1924 metais išrinktas į Panevėžio miesto tarybą nuo ūkininkų sąjungos.

► Vienas iš Jono Grabio svarbių darbų buvo Panevėžio katedros statyba

J. Grabiui dirbant tarybos pirmininku buvo nuveikta nemažai reikšmingų darbų. Vienas svarbiausių savivaldybės atliktų darbų buvo gelžbetoninio tilto per Nevėžį statyba. Tam paskelbtas konkursas, kurį laimėjęs projektą paruošė inžinierius Pranas Morkūnas. Tiltas - 42 metrų ilgio, bendras plotis - 11,5 metro. Svarbus veiklos baras buvo ir mokyklų statyba. Savivaldybė išlaikė apie 90 proc. mokyklų. Reikėjo statyti naujas mokyklas, nes 1928-1929 metais buvo įvestas privalomas pradinis mokslas. Iš gyventojų buvo renkami tiksliniai mokesčiai pradinė mokyklų steigimui. 1923 metais pastatyta pirmoji 6 komplektų pradžios mokykla Klaipėdos ir Marijos gatvių sankryžoje. Projekto autorius - inžinierius M. Stanevičius. Panevėžio miesto savivaldybė pradžios mokyklų butams įsigyti, statyti ir remontuoti skyrė 1923 metais - 46 054 litus, 1924 m. - 15 480 litų, 1925 m. - 1952 litus, 1926 m. - 3258 litus, 1927 m. - 1515 litų. Iš viso - 67 859 litus.

Savivaldybė nemažai dėmesio skyrė ir socialiniams klausimams. Tuojuo pradėta bedarbių registracija

ir miesto valdyba įsteigė darbo biržą. 1925 metais Ministrų kabinetas viešiesiems darbams organizuoti Panevėžio miesto valdybai suteikė 65 tūkst. litų kreditą. Rūpinantis tais reikalais buvo nemažas ir Panevėžio miesto tarybos pirmininko Jono Grabio nuopelnas. Jis buvo Panevėžio ūkininkų sąjungos ir Panevėžio ūkininkų banko pirmininkas. Bankas rūpinosi, kad Lietuvos ūkininkai galėtų sėkmingai stotis ant kojų ir kurti karo nualintą Lietuvos žemės ūkį.

Nuo įkūrimo J. Grabys buvo ir Panevėžio katalikų veikimo centro pirmininkas. Katalikų veikimo centras vienijo visas katalikiškas organizacijas Panevėžio mieste, turėjo savo spaustuvę ir perėmė pagrindinį miesto laikraštį „Panevėžio balsas“. Katalikų veikimo centras buvo viena aktyviausių institucijų Panevėžio mieste. 1925 metais balandžio 19 dieną J. Grabys pašventino naujai pastatytą Paliūniškio pradinę mokyklą. Iki 1928 metų vadovavo Šv. Vincento ir Paulo draugijos senelių ir našlaičių prieglaudoms. 1927 metais gegužės 5 dieną jis paskirtas Panevėžio vyskupijos generalvikaru. Vienas iš jo svarbių darbų buvo Panevėžio katedros statyba. Jis buvo laikomas vienu iš Panevėžio Katedros aktyviausių statytojų. Nuo 1928 metų sausio 15 dienos buvo Panevėžio vyskupijos kapitulos prelatu. 1929 metais sušlubavus sveikatai išvyko gydytis į Vieną. Vasario 27 dieną jam atlikta sudėtinga operacija, o kovo 1 dieną kunigas mirė. 1929 metais kovo 13 dieną jo kūnas pervežtas į Panevėžį. Kur kovo 14 dieną surengtos labai iškilmingos laidotuvės.

Žmonių atsiminimuose jis liko kaip pareigingas kunigas, puikus organizatorius, visuomeninėje veikloje buvo pažymima, kad miesto tarybos posėdžius veddavęs tvirta ranka.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

AR TAVO MOČIUTĖ ŠIANDIEN VALGĖ?

UŽ TAVO AUKĄ VIENIŠI SENELIAI KASDIEN VALGYS KARŠTĄ SRIUBĄ.

AUKOTI PAPERASTA:

1418 - 2,9 Eur, 1417 - 1,45 Eur

Maltiečių sriuba

MALTIEČIAI LIETUVA

40 metų scenoje

OVIDIJUS VYŠNIAUSKAS

JUBILIEJINIS KONCERTŲ TURAS

Gruodžio 9 d. 19 val.

ZALGIURIO ARENA (Kaunas)

Gruodžio 29 d. 19 val.

ŠVYTURIO ARENA (Klaipėda)

INFORMUOJA: 3, LRT, vakaro ZINIS LYDERIS, Bakaro ekspresas, SIAULIŲ Miesto savivaldybė, PRIE kavos, BILIJETAI: bilietai.lt

Dalyvauja: OVIDIJUS VYŠNIAUSKAS, orkestras VILNIUS SINFONIETTA ir roko grupė. Vadovas: Vytautas Lukošius

Svečiuose: INGA VALINSKIENĖ (Kaune), MERŪNAS (Kaune), VYTAUTAS GRUBLIAUSKAS - KONGAS (Klaipėdoje), sportinių šokių kolektyvas „ŽUVĖDRA“ (Klaipėdoje). Vadovai: Skaistė ir Romaldas Idzelevičiai, EDITA MILDAŽYTĖ ir k.t.